

# Ruh Sağlığı Bozukluklarının İyileştirilmesinde Kendilik Psikolojisi Yaklaşımının Etkililiğinin Sistematik Olarak İncelenmesi

## Systematic Investigation of the Effectiveness of Self Psychology Approach in Treatment of Mental Health Disorders

Ayşe Gök<sup>1</sup>

### Öz

Bu sistematik derlemede, ruh sağlığı bozukluklarının iyileştirilmesinde kendilik psikolojisi yaklaşımının etkililiğinin alanyazındaki çalışmaların taraması yaparak sergilenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda "Kendilik (Self)", "Kendilik Psikolojisi (Self Psychology)" ve "Kendilik nesnesi (Self-object)" gibi anahtar kelimeler ile Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM), Google Scholar, Science Direct, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi veri tabanı ve ProQuest tez veri tabanları 2010-2020 yıllarını kapsayacak şekilde taranmıştır. Nitel araştırma yöntemiyle yürütülen bu çalışmada, sistematik derleme deseni tercih edilmiştir. Toplanan verilerin analiz edilmesi amacıyla içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Değerlendirmeye alınan çalışmaların büyük çoğunluğunda kendilik psikolojisi yaklaşımının ruh sağlığı bozukluklarının iyileştirilmesi sürecinde etkili bir psikoterapi yaklaşımı olduğu ve olumlu sonuçlar yarattığı görülmüştür.

**Anahtar sözcükler:** Kendilik, kendilik nesnesi, aktarım, empati, kendilik psikolojisi

### Abstract

The aim of this study was to review systematically the scientific literature on the effectiveness of the self-psychology approach in improving mental health disorders. An online search of the databases including the National Academic Network and Information Center (ULAKBİM), Google Scholar, Science Direct, Board of Higher Education Thesis Center database, and ProQuest thesis databases was conducted. For this purpose, the qualitative research papers that were published between 2010-2020 in respect to the keywords involving "self", "self psychology" and "self-object" were included. The synthesis of qualitative studies indicated that the self psychology approach could be an effective psychotherapy approach in the process of improving mental health disorders and create positive results.

**Keywords:** Self, self object, transference, empathy, self psychology

<sup>1</sup>Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Niğde, Türkiye

✉ Ayşe Gök, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dalı, Niğde, Türkiye  
aysegok1993@hotmail.com | 0000-0002-7544-5800

Geliş tarihi/Received: 30.12.2020 | Kabul tarihi/Accepted: 24.02.2021 | Çevrimiçi yayın/Published online: 24.06.2021

**KENDİLİK** psikolojisi 1970’li yıllarda Heinz Kohut tarafından geliştirilmiş psikanalitik bir kuramdır. Heinz Kohut tarafından geliştirilen kendilik psikolojisi, terapötik bir model olmanın yanı sıra aynı zamanda gelişimsel bir model sağlayan kapsamlı bir psikanalitik teoridir (Dealey 2020). Kendilik psikolojisi yaklaşımında insanın doğasına olumsuz bir biyo-psikolojik bakıştan ziyade olumlu bakan bir yaklaşımdır (Rabstejnek 2015). Bu yaklaşıma göre benlik, kişilik gelişiminde öznel deneyimleri işlemenin psikolojik bir aracı olarak kabul edilmiştir (Kohut, 1971). Kohut (1984), tüm bireylerin çekirdek bir benlikle, yani sağlıklı ve uyumlu bir benlik geliştirme kapasitesiyle dünya geldiklerini savunmuştur. Sağlıklı ve uyumlu bir benlik geliştirebilmek için de, bireyin empatik bir bakıcı tarafından karşılanması gereken belirli kendilik nesnesi ihtiyaçlarının olması gerektiğine dikkat çekmiştir. Kohut, sağlıklı bir benliğin sürdürülebilmesi için de bireylerin yaşamları boyunca kendilik nesnesi etkileşimlerine ihtiyaç duyduklarını öne sürmüştür (Dealey 2020).

## **Kendilik psikolojisi kuramı**

Kendilik psikolojisi yaklaşımına göre, tedaviye gelen bireyler kendini iyi hissedebilmek için diğerlerinden gelecek olumlu tepkilere aşırı ihtiyaç duymaktadırlar. Bu nedenle de, bazı kesimlerce bu kuram “iki kişi psikolojisi” olarak kabul görmüştür. Kendilik psikolojisi yaklaşımının geliştirilmesinde, ciddi narsistik belirtiler gösteren bireylerin psikanalitik tedavileri esnasındaki izlenimler büyük oranda etkili olmuştur (Kohut 1971). Bu bireylerin terapi sürecinde nevrotik hastalardan daha farklı belirtilerle karşılaşmıştır. Bu belirtiler kimi zaman bireylerin tanımlamakta güçlük çektikleri bir çöküntü olurken kimi zaman ise ilişkilerdeki doyumsuzluk olmuştur. Bir diğer önemli nokta da bu kişilerin kendilerine biçmiş oldukları değer çoğu zaman çevrelerindeki insanların tepkilerine göre şekilleniyor olmasıdır. Tüm bunlar Kohut’un, terapi sürecinde ego psikolojisinin sunduğu yapısal modelin bu kişilerin sorunlarını anlamada ve onları iyileştirme konusunda yeterli olmadığını fark etmesine yol açmıştır (Geçtan 1997). Bu anlamda psikanalitik alanda Kohut’un, yeni bir kendilik teorisi inşa ettiği söylenebilir. Kendilik psikolojisini diğer psikanalitik kuramlardan ayıran en önemli nokta, insan ruhunu kapalı bir sistem olduğunu kabul etmemesi, insanın daima bir kendilik nesnesi ortamına gereksinim duyacağını saptamasıdır. Böylece kendilik psikolojisi insanın asla tamamlanmamış olmasına da vurgu yapmaktadır (Kohut 2015). Bu yaklaşımda kendiliğin gelişimi, olası çarpıklıkları ve tedavi şekli gibi yeni konular da yer almıştır. Kendilik psikolojisi yaklaşımı, narsistik danışanlar ve onları anlamak ve yardım etmek için yeni bakış açıları arayan terapistler için oldukça faydalı olmuştur. Ayrıca bu yaklaşıma özgü kavramlar kendilikyapıları, kendilik-temsilleri, kendilik-imgeleri açısından düşünmeye ve çocukluktan yetişkinliğe uzanan dönemde içsel süreçleri nasıl kullandığını anlamaya yönelik genel yeni bir yönelim sağlamıştır. Dolayısıyla da kendilik psikolojisini farklı kılan, kendiliğin canlı, yaratıcı, sevgi dolu ve özellikle de bir bütün olarak gelişmesi gerektiğini vurgulaması ve gelişimdeki aksamaların nedenlerini anlamaya odaklanmış bir yaklaşım olmasıdır (Flanagan 2011).

## Kendilik nesnesi

Kendilik nesnelere, bireyin benliğinin bir parçası olarak deneyimlediği nesnelere. Kendilik nesnelere üzerindeki denetim; bir yetişkinin kendi bedeni ve zihni üzerinde sahip olmayı umduğu denetim kavramına, başkaları üzerinde sahip olmayı beklediği denetim kavramından daha yakın olmaktadır. Bu sebeple de kendiliğın gelişmesi ve zenginleşmesi için diğere insanlar, kendiliğın bu ihtiyaçlarını karşılayacak ve besleyecek nesnelere olarak görölmektedir (Geçtan 1997). Kendilik psikolojisi bakış açısına göre, insan doğumdan ölüme kadar kendilik nesnesi ortamında yaşar. İnsanlar, fizyolojik olarak hayatta kalabilmek için oksijene gereksinim duydukları gibi psikolojik olarak hayatta kalmak için de kendilik nesnelere gereksinim duymaktadırlar. İki tür kendilik nesnesi vardır. Bunlardan ilki çocuğın doğuştan gelen canlılığını ve mükemmelliğini onaylayanlardır ve aynalama kendilik nesnesi olarak adlandırılmaktadır. Diğere kendilik nesnesi ise çocuğın saygı duyduğu ve her şeye gücü yeten bir imaj olarak bütünleştirebildiği kişilerdir ve idealize edilmiş ebeveyn imago olarak adlandırılmaktadır (Kohut ve Wolf 1978). Olgun psikolojik örgütleri olan ebeveynler, olgunlaşmamış psikolojik organizasyona sahip olan bebek için kritik düzenleyici işlevleri yerine getiren kendiliknesnelere (Schore 2002). Bireyler olgunlaştıkça arkaik kendiliknesnelere terk edip daha uygun kendilik nesnelere kullanmaya başlamaktadırlar. Kohut'a (2015; 2017) göre, kendilik nesnesi ihtiyacı kişini yaşamı boyunca devam etmektedir.

## Empati

Kendilik psikolojisi yaklaşımına göre empati, dolaylı yoldan yapılan bir iç gözlem olarak tanımlanmıştır. Terapi sürecinde empatik yaklaşım birincil klinik araç olarak kabul etmektedir. Kohut empati kavramını kendini bir an için başkasının yerine koyarak onun gözüyle bakma anlamında kullanılmıştır (Murdock 2012). Bu yaklaşıma göre tüm bireylerin empatik anlayışa ihtiyaçlarının olduğu düşünülmektedir. Kohut, empatik başarısızlıkların kendini gerçekleştirme ve bütünleştirme çabalarını engellediği zaman ideallerini gerçekleştirememiş bireylerin ortaya çıkacağını savunmuş bu kişileri boşluk depresyonu ve dağılma kaygısı tanımlamak için "trajik adam" kavramını kullanmıştır (Flanagan 2011).

Kohut (1984), bireylerin ihtiyaç duydukları anlaşılma ihtiyacına cevap vermede empatinin önemine dikkat çekmiştir. Kohut'un amacı, bireylerin iç gözlemlerinin deneyimlerini ortaya koymaktır. Böylelikle onlarla empatik bir ilişki kurulabileceğini düşünmüştür. Ayrıca psikolojik anlayışın, empatik bir tutumdan oluşturulmasını veya en azından onunla uyumlu olması gerektiğini savunmuştur (Jacoby 1991). Kendilik psikolojisi yaklaşımına göre terapistin görevi danışanın yetersiz ya da zarar görmüş kendiliğini anlamak ve onunla empati kurmaya çalışmaktır (Sharf 2014). Empati, onarıcı terapötik deneyimin temel bileşeni olduğu için terapistin empatik algı biçimini kullanması, kendiliğın onarılmasını kolaylaştırmaktadır (Rabstejnek 2015). Kohut, savunmalara ve dirence atıfta bulunmak yerine, danışanların kendiliklerini eski ve başarısız olan kendilik nesnelere beklenen tehlikelerden korumaya çalışmaya dikkat çekmiştir. Böyle bir duruşun, empatik koşulların kendinin tutuklanan büyümesini sürdürmesini mümkün kıldığı zamana kadar sürdürülmesi

gerekmektedir (Kitron 2003).

## **Aktarım (Transferans)**

Kendilik psikolojisi yaklaşımına göre aynalama aktarımı ve idealleştirici aktarım olmak üzere iki tür aktarım vardır. Anneden gelen onaylayıcı tepkiler çocuğun gelişimi ve kendine değer verebilmesi açısından önem arz etmektedir. Çocuk anneden bu tepkileri alamadığında hem bütünlük duygusunu hem de kendine olan saygısını korumada güçlük çekmektedir. Bu sebeple de umutsuzluğa kapılan çocuk kusursuz olmaya çalışarak annesinin dikkatini çekmek için çaba göstermektedir. Terapiye gelen yetişkin bir danışan da aynalama aktarımı geliştirerek tıpkı çocukluğunda olduğu gibi terapistin onayını almaya çalışabilmektedir (Geçtan 1997). Öte yandan anneden onaylanma tepkileri alamayan çocuğun idealleştirme ihtiyacı karşılanmamış olabilir. Kimi zaman ise anne idealleştirilebilecek biri olmayabilir. İdealleştirici aktarımda ise terapiye gelen danışan, terapistin sınırsız gücü olan ve iyileştiren biri olarak onunla birleşir (Flanagan 2011). Dolayısıyla da danışan, idealleştirme ihtiyacını terapist ile gidermeye çalışmaktadır. Bu iki aktarım türünün ortak yönü ise çocukluğun ilk dönemlerindeki yetersiz ebeveyn desteği sonucu ortaya çıkan dağılma kaygısına karşı geliştirilmiş olmalarıdır.

## **Çözümeyen kaygı**

Kendilik psikolojisi yaklaşımıyla birlikte analitik yaklaşıma çözümlemeyen kaygı kavramını kazandırılmıştır. Bu yaklaşıma göre çözümlemeyen kaygı, bireylerin yaşamları boyunca deneyimledikleri en temel kaygı olarak kabul edilmiştir. Kohut (1984), çözümlemeyen kaygı kavramının tam olarak açıklanabilmesinin güç olduğuna dikkat çekse de, yine de bu durumu ölüm korkusu olarak nitelendirmiştir. Ayrıca bireylerin bu tür kaygılarının kendiliğinin tehlikeli bir değişim geçirmekte olduğuna dair bir işaret olduğu savunulmuştur. Başka bir deyişle çözümlemeyen kaygının özünde kendiliğin parçalanacağı sezgisinin olduğu da söylenebilir (Kohut 2017).

Tüm bu bilgiler ışığında kendilik psikolojisi yaklaşımındaki temel amacın kendilik bütünlüğünü koruyabilme olduğu söylenebilir. Bu da kendilik yapısındaki eksikliklerin onarılması veya kendiliğin yeniden yapılandırılması ile mümkün olabilmektedir (Murdock 2012). Bu çalışmada, kendilik psikolojisi yaklaşımına dayalı olarak gerçekleştirilen ulusal ve uluslararası akademik çalışmaların sistematik olarak derlenerek, bu yaklaşımın etkililiğini değerlendirme amaçlanmıştır. Kendilik psikolojisi yaklaşımına dayalı olarak gerçekleştirilen araştırmalardaki genel eğilimin ortaya konmasının gelecekte yapılacak çalışmalar için önemli olabileceği düşünülmektedir. Kendilik psikolojisi ile ilgili yapılmış olan araştırmaların giderek artması dikkate alındığında, gelecekte yapılacak araştırmalara yeni bir bakış açısı geliştirebilmek amacıyla bu çalışmanın gerçekleştirilmesine ihtiyaç duyulmuştur. Bu çalışma sonucunda sistematik olarak derlenen araştırmaların yayın türleri, ulusal-uluslararası olma durumuna göre dağılımı, yöntem ve desenleri ile çalışma grubu hakkında bilgi elde edilebilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca bu araştırmalarda kullanılan veri toplama araçlarının ve araştırmaların bulgularından elde edilen önemli sonuçların belirlenmesi de çalışmanın

amaçları arasındadır.

## Yöntem

Ruh sağlığı bozukluklarının iyileştirilmesinde kendilik psikolojisi yaklaşımının etkililiğinin incelenmesi amacıyla ulusal ve uluslararası akademik çalışmaların incelendiği amacıyla nitel araştırma yöntemiyle yürütülen bu çalışmada, sistematik derleme deseni tercih edilmiştir. Sistematik derleme, belirli bir konuda yapılan araştırmaların detaylı ve geniş bir şekilde tarandığı, dışlanma ve dahil edilme kriterleri kullanıldığı ve elde edilen bulguların sentez edildiği bilimsel bir incelemedir (Aslan 2018; Bown ve Sutton 2010). Perestelo-Pérez (2013), sistematik derleme çalışmaları yapılırken bazı adımların takip edilmesinin gerekliliğini vurgulamıştır. Bu adımlar problemin belirlenmesi, bilgi arama referanslarına göre çalışmaların seçimi, verileri ortaya çıkarmak için analiz yapılması ve elde edilen sonuçların yorumlanması olarak sıralanmaktadır. Bu araştırmanın yapısı ilgi adımlar dikkate alınarak oluşturulmuştur.

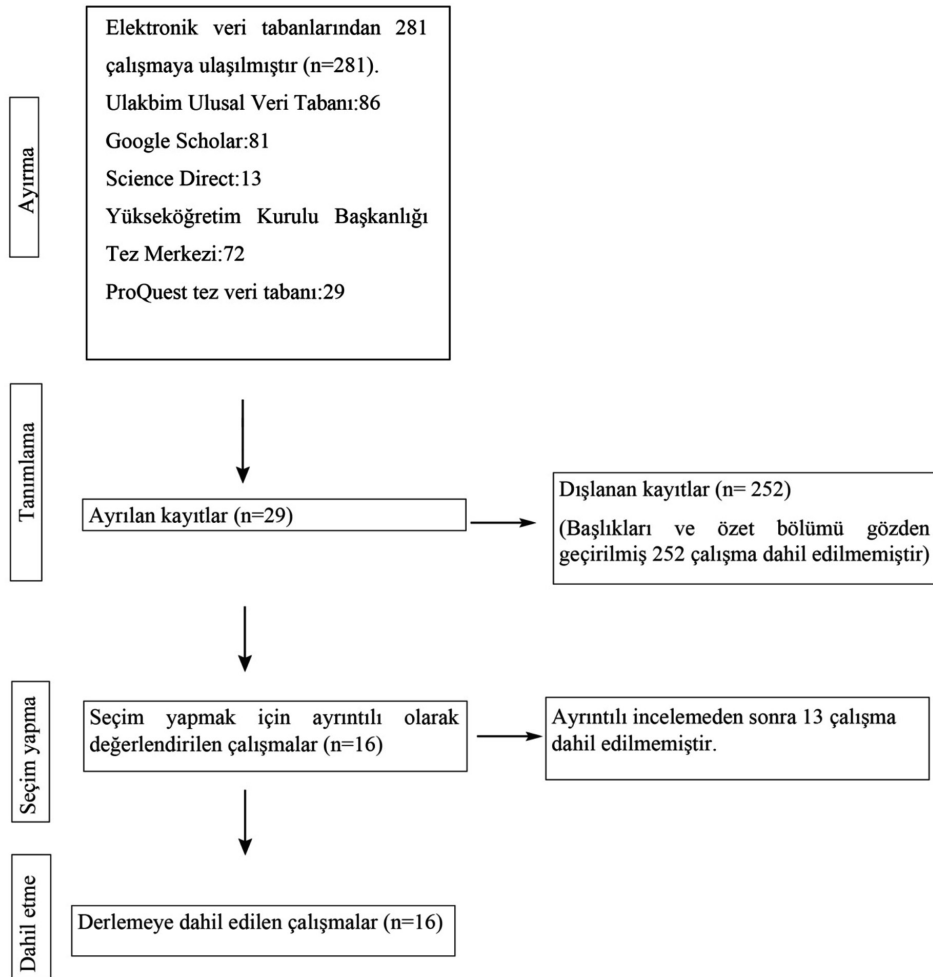
## Veri toplama araçları

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından oluşturulan Akademik Çalışma Sınıflama Formu kullanılmıştır. Bu form hazırlanırken Sözbilir ve Kutu (2008) tarafından geliştirilen form temel alınarak form üzerinde bazı değişiklikler yapılmıştır. Formun içeriğinde araştırmaların amaçları, ulusal-uluslararası olma durumu, desenleri, çalışma grupları, kullanılan veri toplama araçları, bulgularından elde edilen önemli sonuçlar ve sonuçlara göre sunulan öneriler kategorilerine yer verilmiştir. Bu formla makale incelemeleri yapılmış ve bu pilot çalışma sonucunda forma son şekli verilmiştir. Makalelerde tespit edilen hususlar formlara tek tek işlenmiştir. Uzman değerlendirmesi stratejisi için, oluşturulan form ve toplanan ham verilerin tamamı bir uzmana gönderilmiştir. Böylece bir başka bakış açısı ile araştırmanın aşamalarının geçerliliği ve tutarlı olması sağlanmıştır.

## Veri toplama süreci

Çalışmanın amacı doğrultusunda “Kendilik (Self)”, “Kendilik Psikolojisi (Self Psychology)” ve “Kendiliknesnesi (Self-object)” gibi anahtar kelimeler ile Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM), Google Scholar, Science Direct, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi veri tabanı ve ProQuest tez veri tabanları 2010-2020 yıllarını kapsayacak şekilde taranmıştır. Erişime açık olan, tam metin olan ve temel yapıtaşlarından biri veya tamamı kendilik psikolojisi yaklaşımı olanlar dahil edilecek ve diğer çalışmalar kapsam dışı bırakılacak şekilde dahil etme/çıkarma kriterleri belirlenmiştir. Bu kriterler doğrultusunda Türkçe ve İngilizce dillerinde yapılmış, konusu “kendilik psikolojisi” olan, araştırma desenini nitel ve/veya nicel yöntemlerin oluşturduğu, tam metin makaleler dahil edilmiştir. Türkçe ve İngilizce dışındaki dillerde yazılmış olan, konusu “kendilik psikolojisi” olmayan, araştırma deseni derleme olan ve tam metnine ulaşılamayan makaleler çalışmanın dışlanma ölçütlerini oluşturmuştur

Çalışma kapsamına dahil edilen çalışmalara ait akış bilgileri Şekil 1’de sunulmuştur.



**Şekil 1. Derlemeye dahil edilen çalışmaların akış şeması**

## Verilerin analizi

Bu çalışmada toplanan verilerin analiz edilmesi amacıyla içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. İçerik analizi desen, tema, varsayım ve anlamlar çıkarma amacıyla belirli miktardaki materyalin dikkatli, ayrıntılı ve sistematik bir biçimde incelenmesi ve yorumlanmasıdır (Berg vd. 2004; Berg ve Latin 2008). İçerik analizi, verilerin kodlanması, temaların belirlenmesi, kodların ve temaların düzenlenmesi ve bulguların tanımlanması ve yorumlanması olmak üzere dört adımda gerçekleştirilmektedir (Yıldırım ve Şimşek 2008). Bu çalışmada belirtilen adımlar doğrultusunda ilk olarak veriler kodlanmış ve bu bağlamda temalar elde edilmiştir. Daha sonra ise veriler düzenlenerek temalara göre gruplandırılmıştır. Gruplara ayrılan veriler uygun olan durumlarda sayısallaştırılarak sunulmuştur. Son olarak, elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

## Bulgular

### Yayınların türleri

Kendilik psikolojisi konusunda yayınlanan akademik çalışmalar incelendiğinde, 16 çalışmanın 13'ü makale, 2'si yüksek lisans tezi ve 1 tanesi doktora tezinden oluştuğu görülmektedir.

### Yayınların ulusal/uluslararası niteliği

Araştırma kapsamında kendilik psikolojisi konusunda yayınlanan akademik çalışmaların ulusal-uluslararası olma durumu incelendiğinde, bu çalışmada incelenen 16 yayının 9'u ulusal, 7'si uluslararası yayın türünden oluşmaktadır. Bu çalışmada incelenen ulusal türde yayınların 7'si makale iken 2'si yüksek lisans tezi, uluslararası türde yayınların 6'sı makale iken biri doktora tezidir.

### Araştırmaların yöntem ve desenleri

Kendilik psikolojisi konusunda tespit edilen çalışmaların yöntem ve desenleri incelendiğinde, yöntem açısından bu çalışmada incelenen yayınların 5'i nicel, 11'i nitel yöntem kullanılarak hazırlanmıştır. Nicel araştırma yöntemi kullanılan yayınların 3'ü deneysel desen (Kontrol Gruplu Öntest-Sontest), 2'si nedensel karşılaştırmalı desenden oluşmaktadır. Nitel araştırma yöntemi kullanılan yayınların 10'u durum çalışması iken biri fenomenoloji deseninden oluşmaktadır.

### Araştırmaların çalışma grubu ve veri toplama araçları

Kendilik psikolojisi konusunda incelenen çalışmaların çalışma grubu ve veri toplama araçlarına ilişkin bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1'e göre, incelenen çalışmalarda, 14 adet çalışmada kullanılmak üzere en fazla tercih edilen çalışma grubu yetişkinler olmuştur. Bu çalışmalardan farklı olarak Leone (2019) tarafından yapılan çalışmada ergen, Deshpande (2010) tarafından yapılan çalışmada ise yaşlı yetişkin düzeyi tercih edilmiştir. Veri toplama aracı olarak ise 11 adet çalışmada kullanılan klinik görüşme ilk sırada yer alırken Kendilik Psikolojisi Envanteri (Levi 1994) ikinci sırada yer almaktadır.

### Araştırmaların sonuçları ve öneriler

İncelenen çalışmaların bulgularından hareketle varılan sonuçlar ve öneriler, temalar çerçevesinde sınıflandırılmıştır. Çalışmalarda vurgulanan sonuçlar ve öneriler ile örnek araştırmalar Tablo 2'de sunulmuştur.

Çalışma kapsamında ele alınan araştırmaların sonuç ve önerilerine ilişkin yapılan içerik analizi sonucunda beş farklı tema belirlenmiştir. Bu temalar kendilik nesnesi, empati,

**Tablo 1. Araştırmaların çalışma grubu ve veri toplama araçları**

Araştırma	Çalışma grubu	Veri toplama aracı
Brown (2010)	Mike ve Trina, 30'lu yaşların ortalarında ve 3 yıldır birlikteler.	Klinik görüşme
Deshpande (2010)	Bayan D, son 10 yıldır huzurevinde ikamet eden 93 yaşında Kafkasyalı bir kadındır.	Klinik görüşme
Taşkıntuna ve Özçürümez (2011)	Bayan A, yirmili yaşların sonunda, avukat, evli bir kadındır.	Klinik görüşme
Eren (2013)	28 yaşında, kadın danışan G, beş yıldır teyzesinin oğlu ile evli ve dört yaşında bir erkek çocuğa sahiptir.	Klinik görüşme
Bivans (2013)	26 yetişkin (10 kadın, 13 erkek ve 3 bildirmeyen, N=33,6)	Klinik görüşme
Alaggia ve Mishna (2014)	Adam, 39 yaşında, 11-14 yaşları arasında cinsel tacize uğramış bir erkektir.	Rhode Island Üniversitesi Değişim Değerlendirmesi (URICA).
Yurduşen (2015)	Bayan K, 35 yaşındadır.	Klinik görüşme
Akça (2017)	Bayan R, 36 yaşında ve evlidir.	Klinik görüşme
Aydoğmuş ve ark. (2017)	Danışan 23 yaşında, üniversite öğrencisi bir kadındır.	Klinik görüşme
Anlı ve ark. (2017)	DSM-5'e göre AKB tanısı almış 206 erkek hasta ve karşılaştırma grubu olarak alkol kullanımına bağlı herhangi bir sorunu ve herhangi bir psikiyatrik tanısı olmayan, tesadüfi seçilen 102 erkek olmak üzere toplam örneklem 308 kişiden oluşmaktadır.	Klinik görüşme Kendilik Psikolojisi Envanteri (Levi, 1994)
Dobson (2017)	Dora vakası, 18 yaşında bir kadındır.	Klinik görüşme
Yurduşen ve Gençöz (2018)	38,9 yaş ortalamasına sahip, 305 (%78) kadın, 86 (%22) erkek katılmıştır.	Kendiliknesnesi İhtiyaçları Envanteri (Banai vd.,2005), Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği (İmamoğlu-Erden ve Aydın 2009) ve Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği (Gençöz ve Öncül 2012)
Can ve Anlı (2018)	Madde kullanım bozukluğu tanısı konan ve yatarak tedavi gören 55 erkek hastadan deney grubu ve madde kullanım ya da başka psikolojik bozuklukları olmayan rastgele seçilmiş 49 erkekten kontrol grubu oluşturulmuştur.	Kendilik Psikolojisi Envanteri (Levi, 1994)
Peynirci (2018)	Adsız Alkolikler gruplarına mensup 6, alkol bağımlılığı tedavisi görmüş ancak hiç Adsız Alkolikler grubuna katılmamış 1 kişi olmak üzere 3'kadın 7 kişi katılmıştır.	Alkol tüketim geçmişi, bağımlılığı ve tedaviye ilişkin soruların dahil edildiği form ve Frank'ın varoluş analizi kavram seti ile oluşturulan form
Gür (2019)	153 (123 kadın, 30 erkek) yüksek lisans öğrencisi katılmıştır.	Kendilik Psikolojisi Envanteri (Levi, 1994)
Leone (2019)	13 yaşındaki Jessie, annesi ve babası	Klinik görüşme



**Tablo 2. Araştırmaların sonuçları ve öneriler**

Tema	Vurgulanan sonuçlar ve öneriler	Örnek araştırmalar
Kendilik nesnesi	<p>Terapist tarafından kendilik nesnesi işlevinin gösterilmesi, çiftin seanslar arasında keşfetmesi için daha sistematik bir görev veya ritüel sağlamıştır.</p> <p>Duyusal olarak düzeltici bir deneyim yoluyla, önceki kendilik nesnesi başarısızlıkları üzerinde çalışılabilir ve fırsatlar bu ihtiyaçların şu anda karşılanmasına izin verebilir.</p> <p>Danışan, beni yeni kendilik nesnesi olarak değerlendirebilmiş, bu yolla kendilik değerini yükseltmeyi başarabilmiştir.</p> <p>Ebeveyni tarafından ihmal edilen çocuğun kendilik yapısı gelişmez ve "boş kendilik duygusu" ve kimlik bütünlüğünün olmaması AKB'nun temel özelliklerindedir.</p> <p>Katılımcıların eksik kendilik nesnesi deneyimine maruz kaldıkları, kendilik yapılarındaki hasar ile dönüştürücü dışlaştırmaya başvurarak alkol tükettikleri saptanmıştır.</p> <p>Sonuçların farklı örneklerde test edilmesi, bizim toplumumuzda ve bu toplum içindeki farklı gruplarda kendilik nesnesi ihtiyaçlarının nasıl yaşandığı ve diğer değişkenlerle nasıl bir ilişkide olduğunu göstermesi açısından önemlidir.</p>	<p>Brown (2010)</p> <p>Alaggia ve Mishna (2014)</p> <p>Yurduşen (2015)</p> <p>Anlı vd. (2017)</p> <p>Peynirci (2018)</p> <p>Yurduşen ve Gençöz (2018)</p>
Empati	<p>Sistemik sorular, empatik uyumlanmayı derinleştirmek ve danışan-terapist ilişkisini geliştirmek için kullanılabilir.</p> <p>Şiir terapisi, empati, ego uyumu ve güven oluşturma hedeflerini paylaştıkları için kendilik psikolojisine güçlü bir yardımcı olabilir.</p> <p>Tedavide subjektif ve empatik duruşa ayrıcalık tanıyan Heinz Kohut'un devrimci görüşünden Dora vakası düşünüldüğünde, Dora'nın histerik semptomlarının Freud'un düşündüğü gibi patolojik olmadığı, daha ziyade zayıf bir benliği desteklemek için sağlıklı girişimler olduğu sonucuna varılabilir.</p>	<p>Brown (2010)</p> <p>Deshpande (2010)</p> <p>Dobson (2017)</p>
Çözilemeyen kaygı	<p>Danışanın kaygı ve insan ilişkileri konusunda iç gözü kazandığı, bu konuda kendi ihtiyaçlarının, isteklerinin peşinden gittiği sonucuna ulaşılmıştır.</p>	<p>Akça (2017)</p>
Ruh sağlığı bozuklukları	<p>Büyüme serüveninde çocuk, ancak narsisistik gereksinimleri kendilik nesnelere tarafından optimal biçimde karşılandığı zaman erişkin yaşamında patolojik narsisizmden korunabilir.</p> <p>Madde kullanım bozukluğu tedavisi planlanırken kendilik psikolojisi kuramının göz önünde tutulmasının önemli olduğu düşünülmektedir.</p> <p>Bu şekilde bozukluğun kökenini anlamaya ve tekrar etmesini önlemeye yönelik yeni terapi yöntemleri geliştirilebilir.</p> <p>Süreç sonunda danışanın psikojenik madde kullanma isteği ya da çatışma içeren durumlara girme isteği azalmış ve yaşama karşı olumlu arzu ve ilgi geliştirmeye başlayabilmiştir.</p> <p>Kohut'un kendilik psikolojisi ilkelerine dayalı alınan geri bildirimler, madde kullanım davranışlarını değiştirme ve tedaviye katılma konusunda katılımcıları motive etmiştir.</p> <p>Alkol kullanım bozukluğu olan grup ile kontrol grubu arasında patolojik narsisizm ve erken dönem uyumsuz şemalar açısından istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmuştur.</p> <p>Danışanın diğerleri ile olan ilişkilerinde kendi algısının, tutumunun diğerleri üzerindeki etkisi üzerinde düşünmeye başladığı ve diğerleri ile gittikçe daha yakın ilişkiler kurmaya, kendisini heyecanlandıran, tutan noktalar üzerinde düşünmeye başladığı gözlenmiştir.</p>	<p>Taşkıntuna ve Özçürümez (2011)</p> <p>Can ve Anlı (2018)</p> <p>Bivans (2013)</p> <p>Yurduşen (2015)</p> <p>Anlı vd. (2017)</p> <p>Akça (2017)</p>

**Tablo 2. Devamı**

Tema	Vurgulanan sonuçlar ve öneriler	Örnek araştırmalar
Terapi süreci	Duyusal olarak düzeltici bir deneyim yoluyla, önceki kendilik nesnesi başarısızlıkları üzerinde çalışılabilir ve fırsatlar bu ihtiyaçların şu anda karşılanmasına izin verebilir. Psikoterapi seansları ilerledikçe olgunun güven ilişkisine dair duygu düzenleme kapasitesinin iyileşerek hem erkek arkadaşına hem de çevresindekilere yönelik gerçekçi roller ile ilişkiye girdiği görülmüştür. Her bir aile üyesi için potansiyel bir kendiliknesnesi deneyimi kaynağı olarak işlev gören terapist, her aile üyesinin iç dünyasına eşit empatik daldırma, her birine dengeli uyumlanmış yanıt verme ve ileriye vurgulayan, işbirlikçi yorumlamaya odaklanır. Terapi sürecinde içe alınan iyi nesnelere yeterince güvenli biçimde kurulmuşsa, danışanın psikoterapi odasının dışında da kendilik ve nesne tasarımlarında değişim yaratan süreci devam ettirdiği söylenebilir.	Alaggia ve Mishna (2014) Aydoğmuş ve ark. (2017) Leone (2019) Eren (2013)

çözölemeyen kaygı, ruh sağlığı bozuklukları ve terapi sürecidir. Ruh sağlığı bozuklukları teması patolojik narsizm, madde kullanım bozuklukları, alkol kullanım bozukluğu ve kırılğan narsizm olmak üzere dört alt temaya ayrılmıştır. İncelenen araştırmaların çalışma grubunu çoğunlukla yetişkinler oluşturduğu için, vurgulanan sonuçlar ve öneriler de daha çok yetişkinlerin kendilik gelişimleri ve kendilik bütünlüğünü koruyabilmeleri çerçevesinde şekillenmiştir. Ayrıca araştırma sonuçlarının büyük çoğunluğunda, kendiliğin gelişimi için kendilik nesnesi olarak adlandırılan diğer insanların etkisi dikkat çekmektedir. Kendilik psikolojisi yaklaşımına göre, terapistin görevi danışanın yetersiz ya da zarar görmüş kendiliğini anlamak ve onunla empati kurmak olduğundan, terapist ile olan ilişkinin de sonuçlara yansdığı görülmüştür.

## Tartışma

Bu çalışmada kendilik psikolojisi konusunda yapılan akademik çalışmalar hakkında genel bilgiler açıklanmaya çalışılmıştır. İncelenen akademik yayınlar aracılığı ile bu bilgilerin yansıtılması amaçlanmıştır. Araştırma problemi ve alt problemler doğrultusunda sistematik derleme yoluyla veriler elde edilmiştir.

İncelenen çalışmaların büyük çoğunluğunun durum çalışması olduğu görülmüştür. Durum çalışmaları, araştırmada ele alınan vakanın çeşitli açılardan derinlemesine incelenebilmesine olanak sağlayabilen bir yöntemdir. Her bir durumun özgünlüğüne odaklanılan durum çalışmalarında, diğer araştırma yöntemlerinde gözden kaçırılanların da ortaya çıkarılabilmektedir (Berg ve ark. 2004). Bu sebeple de ruh sağlığı bozukluklarının iyileştirilmesinde kendilik psikolojisi yaklaşımının etkililiğinin incelendiği bu araştırmada, durum çalışmalarının sistematik olarak derlenmesinin önemli sonuçların elde edilebilmesine katkı sağladığı söylenebilir. İncelemeye dahil edilen çalışmalarda genellikle kadınların örneklem olarak ele alındığı görülmüştür. Bu durum kadınların yaşadıkları ruh sağlığı problemlerine ilişkin erkeklere oranla daha sık psikolojik yardıma başvuruyor olmaları ile açıklanabilir. Kadın ve erkek arasındaki cinsiyet rollerine dayalı farklılıklar psikolojik

yardım arama tutumlarını önemli ölçüde etkilemektedir. Kadınların sahip oldukları kadınsı cinsiyet rolü özelliklerinin psikolojik yardım aramaya ilişkin inançlarını kuvvetlendirdiği bilinmektedir (Juvrud ve Rennels 2017, Campagna ve Zaykowski 2020, Kiss ve ark. 2020).

Kohut (1984), ruh sağlığı bozukluklarının genellikle kendilikteki kusurlara dayandığını ileri sürmüştür. Kendilik kusurlarının ise, çocuklukta kendilik nesnesi ile olan ilişkilerin bozulmasının bir sonucu olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda ruh sağlığı bozukluklarının iyileştirilmesinde danışanların kendilik nesnelere ele alınmasının önem taşıdığı söylenebilir. Kendimize verdiğimiz değeri sürdürebilmek için hepimiz diğer insanlardan onay ve anlayış bekleriz. Olgunlaştıkça eskimiş kendilik nesnelere terk edilir ve daha uygun kendilik nesnelere kullanılmaya başlanır. Kohut'a göre kendilik nesnesi gereksinimi ömür boyu sürer ve terapi sürecini önemli yapı taşlarından biridir. Alaggia ve Mishna (2014), cinsel istismar mağduru danışanın terapisinde öncelikle, duygusal olarak düzeltici bir deneyim yoluyla önceki kendilik nesnesi başarısızlıkları üzerinde durmuştur. Bu sayede kendilik nesnesi ihtiyaçlarının terapi sürecinde karşılanmasına ve üzerinde çalışılan yoğun duygular için güvenli bir ortamın oluşturulabilmesine olanak sağlanabilmiştir. Ebeveynleri tarafından ihmal edilen çocuğun kendilik yapısı gelişemediği bilinmektedir. Bu "boş kendilik duygusu" aynı zamanda alkol kullanım bozukluğu olan bireylere özgü bir durumdur. Alkol bu bireyler tarafından çoğu zaman hassas, kırılğan ve stres karşısında dağılan kendilik duyguları ile baş edebilmek için kullanılmaktadır. Anlı ve arkadaşları (2017), bu bozukluğun tekrarlamaması için altta yatan temel sebeplerin kendilik psikolojisi kuramına dayalı olarak ele alınması gerektiğine vurgu yapmıştır. İlgili literatür incelendiğinde Leone (2008) tarafından yapılan çalışmada da, terapi sürecinde kendilik nesnesi ihtiyaçları üzerinde durulmuştur. Terapi sürecinde kendilik nesnesi ihtiyaçları ve öğrenilmiş ilişkisel örüntüler, çiftlerin ilişkilerinde yaşadıkları güçlükleri kavramsallaştırmak için kullanılmıştır. Kendilik psikolojisi yaklaşımına dayalı olarak yürütülen çift terapisinde süreciyle çiftin yeni ilişkisel deneyimlerin oluşması desteklenmiştir. Kendilik psikolojisi yaklaşımı, çiftlerin tedavisinde karşılaşılan zorluklarla mücadele eden klinisyenlere çok yardımcı olabilir. Altta yatan kendilik nesnesi ihtiyaçları, bilinçsiz örgütlenme çerçevelerinin etkisi ve yardımlaşma ile ilgili öğrenilen örüntülerin etkisi açısından çatışmaları anlamak ve yeniden çerçeveselendirmek, birbirlerinin kendilik nesnesi ihtiyaçlarını daha iyi karşılayabilir hale getirebilir (Leone 2008).

Kohut, empatik başarısızlıkların bireylerin kendini gerçekleştirme ve bütünleştirme çabalarını engellediği için bu kişileri "trajik adam" olarak nitelendirmiştir (Flanagan 2011). Bu sebeple de kendilik psikolojisi yaklaşımı, terapi sürecini bireyin empatik başarısızlıkların üstesinden gelebileceği bir fırsat olarak değerlendirmektedir. Brown (2010), terapi sürecinde empatik uyumlanmayı derinleştirmek için sistemik sorulardan faydalanmıştır. Deshpande (2010) ise, kendilik psikolojisi yaklaşımına dayalı olarak sürdürdüğü terapi sürecinde, şiir terapisi yardımıyla empati, ego uyumu ve güven oluşturma hedeflerini gerçekleştirebilme konusunda önemli sonuçlar elde etmiştir. Pienaar ve Molteno (2010) tarafından yapılan araştırmada ise, fetal alkol spektrumu bozukluğundan muzdarip çocuğun duygusal dünyasının daha derinlemesine anlaşılabilmesinin ve empati duygusunun geliştirilebilmesinde kendilik psikolojisi yaklaşımının önemli bir çerçeve oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışma kapsamında incelenen çalışmalardan sadece bir çalışmanın “çözülemeyen kaygı” temasını içerdiği saptanmıştır. Akça (2017), kırılğan narsisizm tanılı danışanın terapi süreci sonunda kaygı ve insan ilişkileri konusunda iç gözü kazandığını saptamıştır. Bir diğer tema olan ruh sağlığı bozuklukları teması patolojik narsizm, madde kullanım bozuklukları, alkol kullanım bozukluğu ve kırılğan narsisizm olmak üzere dört alt temaya ayrılmıştır. Taşkıntuna ve Özçürümez (2011), araştırmaya konu olan danışanın sahip olduğu patolojik narsisizm tanısının temelinde narsisistik gereksinimlerinin kendilik nesnelere tarafından optimal biçimde karşılanmamasından kaynaklandığını saptamıştır. Can ve Anlı (2018) ise madde kullanım bozukluğu olan kişilerin aynı zamanda narsisistik gelişimlerinde de ciddi hasarlar olabileceğinden kendilik psikolojisi yaklaşımının terapi sürecindeki etkililiğine dikkat çekmiştir. Anlı ve arkadaşları (2017) tarafından yapılan çalışmada alkol kullanım bozukluğu olan grup ile kontrol grubu arasında patolojik narsisizm açısından anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır. Akça (2017), kırılğan narsisizm tanılı danışanın terapi süreciyle birlikte diğerleri ile olan ilişkilerinde kendilik algısının diğerleri üzerindeki etkisi üzerinde düşünmeye başladığını ve diğerleri ile daha yakın ilişkiler kurabildiğini belirtmiştir. Çalışmanın bu dört alt temasındaki bozukluklar haricinde kendilik psikolojisi yaklaşımı kapsamında ele alınan başka ruh sağlığı bozuklukları da bulunmaktadır. Psikozlar, sınır durumlar, şizoid ve paranoid kişilikler (Kohut 2017) ve yeme bozukluğunda da (Bachar ve ark. 1999) kendilik psikolojisi yaklaşımının etkili olduğu bilinmektedir.

Kendilik psikolojisi yaklaşımına göre erken çocukluk dönemindeki gelişimsel kusurlar nedeniyle danışanlar terapist ile hızlı bir şekilde idealleştirici aktarım ilişkisi kurmaktadır. Bu aktarım ilişkisi, danışanın engellenmiş ihtiyaçlarının ve süreçlerinin yeniden harekete geçirilmesine olanak tanımaktadır (Murdock 2012). Terapi sürecinin önemli bir bileşeni olan aktarım ilişkisine, mevcut çalışma kapsamında ele alınan çalışmalarda rastlanmadığı için bir tema olarak ele alınamamıştır. Terapi sürecinde danışanın güven ilişkisine dair duygu düzenleme kapasitesinin iyileştirilebilmesi kendilik psikolojisi yaklaşımı açısından önemli kabul edilen bir diğer süreç hedefidir. Aydoğmuş vd. (2017), çalışmaları kapsamında ele almış oldukları danışanın, süreç sonunda öfke ve hayal kırıklıklarını dile getirerek rahatlayabildiği ve yaşadığı kayba ilişkin kendine yas yaşama hakkı tanıdığı sonucuna ulaşmıştır. Leone (2019) ise, aile terapisi süreci boyunca her bir aile üyesi için potansiyel bir kendiliknesnesi deneyimi kaynağı olarak işlev görmesinin yanı sıra, her birine dengeli uyumlanmış yanıt verme ve ileriye vurgulayan işbirlikçi yorumlamaya odaklanmıştır. Terapi sürecinde bir diğer önemli husus da sürecin sağlıklı bir şekilde sonlandırılabilmesidir. Terapistin içe alınan işlevleri bütünleştirilmeden ve terapistle karşı hissedilen olumsuz duygular tam olarak çözümlenmeden psikoterapi sonlansa dahi, içe alınan iyi nesnelere yeterince güvenli biçimde kurulmuşsa, danışanın kendilik ve nesne tasarımlarında değişim yaratan süreci daha sonraları da devam ettirdiği söylenebilir (Eren 2013).

## Sonuç

Kendilik psikolojisi, kendilik bütünlüğünü koruyabilmeye yönelik olarak terapi sürecinde kendiliğin yeniden yapılandırılmasına odaklanılan bir yaklaşımdır. Araştırma kapsamında

ele alınan çalışmalar ruh sağlığı bozukluklarının iyileştirilmesinde kendilik psikolojisi yaklaşımının etkililiğini ortaya koyan önemli sonuçlar içermektedir. Değerlendirmeye alınan çalışmaların büyük çoğunluğunda kendilik psikolojisi yaklaşımının ruh sağlığı bozukluklarının iyileştirilmesi sürecinde etkili bir psikoterapi yaklaşımı olduğu ve olumlu sonuçlar yarattığı görülmüştür. Bunun yanı sıra kendilik psikolojisi yaklaşımının etkililiğini değerlendiren çalışma sayısının sınırlı olduğu söylenebilir. Ayrıca yapılacak yeni çalışmalara rehberlik etmesi açısından, konu ile ilgili ölçeklerin geliştirilmesinin, var olanların ise kültürümüze uyarlanmasının bu alandaki boşluğun doldurulmasına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

## Kaynaklar

- Akça S (2017) Kohut'un kendilik nesnesi ihtiyaçları bağlamında kırılan narsisizmin incelenmesi: Bir vaka örneği. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 4(1):1-13.
- Alaggia R, Mishna F (2014) Self psychology and male child sexual abuse: Healing relational betrayal. *Clin Soc Work J*, 42:41-48.
- Anlı İ, Can Y, Evren C (2017) Erkek alkol kullanım bozukluğu hastalarında patolojik narsisizmin erken dönem uyumsuz şemaların gelişimi üzerindeki etkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 9:63-74.
- Aydoğmuş EN, Kaya F, Geyik G (2017) Sınırların ötesinde sınırsız bir güven arayışı: olgu sunumu. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 59:109-122.
- Aslan A (2018) Sistematik derleme ve meta-analizi. *Acta Medica Alanya*, 2:62-63.
- Bachar E, Latzer Y, Kreidler S, Berry EM (1999) Empirical comparison of two psychological therapies. Self psychology and cognitive orientation in the treatment of anorexia and bulimia. *J Psychother Pract Res*, 8:115-128.
- Berg BL, Lune H, Lune H (2004) *Qualitative Research Methods for the Social Sciences*, 5th ed. Boston, MA, Pearson.
- Berg KE, Latin RW (2008) *Essentials of Research Methods in Health, Physical Education, Exercise Science, and Recreation*, 3rd ed. Philadelphia, Lippincott Williams & Wilkins.
- Bivans S (2013) The use of projective drawings as interpreted through self psychology to activate stages of change in the treatment of substance abuse (Doctoral thesis). Carpinteria, CA, Pacifica Graduate Institute.
- Bown MJ, Sutton AJ (2010) Quality control in systematic reviews and meta-analyses. *Eur J Vasc Endovasc Surg*, 40:669-677.
- Brown J (2010) Psychotherapy integration: Systems theory and self-psychology. *J Marital Fam Ther*, 36:472-485.
- Campagna L, Zaykowski H (2020) Health consequences and help-seeking among victims of crime: An examination of sex differences. *Int Rev Vict*, 26:181-195.
- Can Y, Anlı İ (2018) Patolojik narsisizm ve madde kullanım bozukluğu arasındaki ilişki. *İstanbul Bilim Üniversitesi Florence Nightingale Tıp Dergisi*, 4:179-183.
- Dealey RP (2020) Self psychology: The case of Evan. In *Discovering Theory in Clinical Practice*. (Eds RP Dealey, MR Evans): 43-55. Cham, Springer.
- Deshpande A (2010) Effectiveness of poetry therapy as an adjunct to self-psychology in clinical work with older adults: A single case study. *J Poet Ther*, 23:1-11.
- Dobson MWS (2017) Hysteria and self psychology. *Psychoanal Inq*, 37:66-72.
- Eren N (2013) Psikoterapide sonlanma: Sonlanma aşamasında zorluklar içeren bir olgu. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 4:36-45.
- Flanagan LM (2011) The theory of self psychology. In *Inside Out and Outside In Psychodynamic Clinical Theory and Psychopathology in Contemporary Multicultural Contexts*, 3rd ed. (Eds J Berzoff, LM Flanagan, P Hertz):158-185. Plymouth, Rowman & Littlefield Publishers.
- Geçtan E (1997) *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar*, 13. basım. İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Juvrud J, Rennels JL (2017) "I don't need help": Gender differences in how gender stereotypes predict help-seeking. *Sex Roles*, 76:27-39.
- Kiss D, Szél Z, Gyarmath AV, Rácz J (2020). Associations of time perspectives and attitudes towards seeking professional psychological help. *Polish Psychological Bulletin*, 51(1): 62-70.
- Kitron DG (2003) Repetition compulsion and self-psychology: Towards a reconciliation. *Int J Psychoanal*, 84:427-441.

- Kohut H (1971) Introspection, empathy, and psychoanalysis: On the relationship between observational method and theory. *Spirit*, 25:831-855.
- Kohut H, Wolf ES (1978) The disorders of the self and their treatment: An outline. *Int J Psychoanal*, 59:413-425.
- Kohut H (1984) The curative effect of analysis: A preliminary statement based on the findings of self psychology. In *How Does Analysis Cure*. (Eds A Goldberg, P Stepansky): 64-80. University of Chicago Press.
- Kohut H (2015) Kendiliğin Çözümlemesi, 3. basım. (Çeviri Ed. C Atbaşoğlu, B Büyükkal, C İçsan). İstanbul, Metis Yayınları.
- Kohut H (2017) Kendiliğin Yeniden Yapılanması, 4. basım (Çeviri Ed. O Cebeci). İstanbul, Metis Yayınları.
- Leone C (2008) Couple therapy from the perspective of self psychology and intersubjectivity theory. *Psychoanal Psychol*, 25:79-98.
- Murdock NL (2012) Psikolojik Danışma ve Psikoterapi Kuramları, 2. basım. (Çeviri Ed. F.Akkoyun). Ankara, Nobel Yayıncılık.
- Perestelo-Pérez L (2013) Standards on how to develop and report systematic reviews in psychology and health. *Int J Clin Health Psychol*, 13:49-57.
- Peynirci BC (2018) Alkol bağımlılığında nüks olgusunun varoluşçu psikoloji yaklaşımı bağlamında incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Rabstejnec CV (2015) A brief review of self psychology. Available from: <http://www.houd.info/SelfPsychologyReview.pdf>. Accessed 21.12.2020.
- Schore AN (2002) Advances in neuropsychoanalysis, attachment theory, and trauma research: Implications for self psychology. *Psychoanal Inq*, 22:433-484.
- Sharf RS (2014) Psikoterapi ve Psikolojik Danışma Kuramları: Kuramlar ve Örnek Olaylar (Çeviri Ed. NV Acar). Ankara, Nobel Yayınevi.
- Sözbilir M, Kutu H (2008) Development and Current Status of Science Education Research in Turkey. *Essays in Education*, 24:3.
- Taşkıntuna N, Özçürümez G (2011) Mükemmeli ararken: Bir iç dünya araştırması. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 14:103-114.
- Yıldırım A, Şimşek H (2008) Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, 6. basım. Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Yurduşen S (2015) Ebeveyn kaybı ve kardeş doğumunun kendilik psikolojisi üzerine etkisi. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 2(2):1-12.
- Yurduşen S, Gençöz F (2018) Kendilik Nesnesi İhtiyaçları Envanterinin Türk toplumundaki psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 2:88-98.

**Yazarların Katkısı:** Yazar çalışmaya önemli bir bilimsel katkı sağladıklarını ve makalenin hazırlanmasında veya gözden geçirilmesinde yardımcı olduğunu kabul etmiştir.

**Danışman Değerlendirmesi:** Dış bağımsız.

**Çıkar Çatışması:** Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

**Finansal Destek:** Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

*Authors Contributions:* The authors attest that she has made an important scientific contribution to the study and has assisted with the drafting or revising of the manuscript.

*Peer-review:* Externally peer-reviewed.

*Conflict of Interest:* No conflict of interest was declared by the authors.

*Financial Disclosure:* The authors declared that this study has received no financial support.